

RECEPȚIONAT

Agenția Națională pentru Cercetare
și Dezvoltare _____

_____ 2026

AVIZAT

Secția AȘM _____

_____ 2026

RAPORT ȘTIINȚIFIC FINAL

privind implementarea proiectului din cadrul concursului
Stimularea excelenței în cercetare

Proiectul **Elaborarea instrumentarului de formare a competenței de utilizare a limbajului istoric în cultura comunicării**

Cifrul proiectului **24.80012.0807.12SE**

Prioritatea strategică **Provocări societale**

/ Rectorul/Directorul organizației

ȘAROV Igor

/ Președintele Consiliul științific/Senat

STEPANOV Georgeta

Conducătorul proiectului

FELEA Alina

L.Ș.

Chișinău, 2026

CUPRINS:

1. Scopul proiectului depus la concurs.....	3
2. Obiectivele	3
3. Acțiunile planificate pentru realizarea scopului și obiectivelor	4
4. Acțiunile realizate pentru atingerea scopului și obiectivelor	4
5. Rezultatele obținute	5
6. Diseminarea rezultatelor la foruri științifice.....	7
7. Impactul științific, social și/sau economic al rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectului	8
8. Colaborare la nivel național în cadrul implementării proiectului	8
9. Colaborare la nivel internațional în cadrul implementării proiectului	9
10. Dificultăți în realizarea proiectului: financiare, organizatorice, legate de resursele umane	9
11. Recomandări, propuneri.....	9
12. Rezumatul activității și a rezultatelor obținute în limba română și în limba engleză (Anexa 1).....	10
13. Lista lucrărilor științifice, publicate (Anexa 2).....	12
14. Executarea devizului de cheltuieli din contractul de finanțare (Anexa 3).....	13
15. Componența echipei conform contractului de finanțare (Anexa 4).....	14

1. Scopul proiectului depus la concurs (obligatoriu).

Elucidarea în circa 4000 de articole concentrate în două volume ale *Dicționarului Istoric Enciclopedic Ilustrat, vol.I. Preistorie și Epoca Antică și vol.II. Evul Mediu* a proceselor istorice, realizărilor culturale, personalităților, fenomenelor, valorilor societăților preistorice, antice și medievale din spațiul istoric românesc, european și universal din perspectiva interculturalității, valorilor general-umane, a democrației, a promovării patrimoniului și condamnării violenței și războaielor ca fenomene.

2. Obiectivele (obligatoriu).

Obiectivele de cercetare ale proiectului sunt structurate în jurul unei abordări cuprinzătoare și interdisciplinare a istoriei și culturii umane, urmărind să îndeplinească mai multe obiective generale și specifice:

Explicarea terminilor specifici epocilor istorice:

- Identificarea și definirea termenilor specifici Preistoriei, Epocii Antice și Epocii Medievale din perspectiva evoluției limbajului istoric și a culturii comunicării.
- Analiza modului în care terminologia specifică este utilizată și înțeleasă în contextul cultural și istoric al fiecărei epoci.
- Evaluarea impactului utilizării corecte a limbajului istoric asupra culturii comunicării și a înțelegerii adecvate a trecutului.

Elucidarea evenimentelor esențiale ale istoriei românilor, europene și universale:

- Identificarea și analiza evenimentelor esențiale din istoria românilor, europene și universale, cu accent pe rolul lor în modelarea lumii moderne.
- Evaluarea impactului acestor evenimente asupra evoluției culturale, politice și sociale a societăților umane.
- Interpretarea și contextualizarea evenimentelor în funcție de multiplele perspective și influențe culturale.

Prezentarea realizărilor culturale din perspectiva respectului și toleranței față de valori și culturi:

- Identificarea și analiza realizărilor culturale semnificative din diverse epoci și culturi.
- Evaluarea impactului acestor realizări asupra formării identităților culturale și a valorilor sociale.
- Promovarea respectului și toleranței față de diversitatea culturală și patrimoniu prin înțelegerea și aprecierea realizărilor culturale ale altor comunități.

Aprecierea rolului personalităților în istorie și sublinierea valorilor pentru dezvoltarea personală a tinerii generații:

- Identificarea și analiza rolului și contribuției personalităților istorice la dezvoltarea și progresul societății.
- Evaluarea impactului modelelor pozitive în formarea identității individuale și colective.
- Sublinierea valorilor și învățămintelor transmise de personalitățile istorice pentru dezvoltarea morală și culturală a tinerilor.

Determinarea cauzelor și consecințelor violenței și războaielor în istorie din perspectiva condamnării lor:

- Identificarea și analiza cauzelor și consecințelor violenței și războaielor în diverse epoci și contexte istorice.
- Evaluarea impactului negativ al violenței asupra societății și civilizației umane.

- Promovarea unei conștiințe istorice și a unei atitudini critice față de violență și războaie în contextul societății contemporane.

Elaborarea *Dicționarului Istoric Enciclopedic Ilustrat*:

- Sinteza cunoștințelor referitoare la epocile Preistorie, Epoca Antică și Epoca Medievală pentru elaborarea a circa 4000 de articole incluse în dicționar.
- Organizarea și structurarea informațiilor într-un format accesibil și comprehensibil pentru publicul larg.
- Asigurarea calității și relevanței informațiilor incluse în dicționar pentru formarea competențelor curriculare și a conștiinței istorice democratice.

3. Acțiunile planificate pentru realizarea scopului și obiectivelor (obligatoriu)

- a) Cercetarea și analiza surselor și istoriografiei din fondurile bibliotecilor și muzeelor din Republica Moldova în vederea identificării termenilor istorici specifici epocilor Preistorie și Antică.
- b) Selectarea termenilor istorici specifici epocilor Preistorie și Antică.
- c) Definirea termenilor istorici specifici epocilor Preistorie și Antică
- d) Înaintarea spre discuție în cadrul secției Istorie Medievală a Institutului de istorie al USM a volumului 1. *Preistorie și Epoca Antică* al *Dicționarului Istoric Enciclopedic Ilustrat*.
- e) Introducerea corecturii, ținând cont de observațiile formulate.
- f) Editarea *Dicționarului Istoric Enciclopedic Ilustrat*, vol. 1. Preistorie și Epoca Antică
- g) Cercetarea și analiza surselor și istoriografiei din fondurile bibliotecilor și muzeelor din Republica Moldova în vederea identificării termenilor istorici specifici Evului Mediu.
- h) Selectarea termenilor istorici specifici Evului Mediu.
- i) Definirea termenilor istorici specifici Evului Mediu.
- j) Înaintarea spre discuție în cadrul secției Istorie Medievală a Institutului de istorie al USM a volumului 2. *Evul Mediu* al *Dicționarului Istoric Enciclopedic Ilustrat*.
- k) Introducerea corecturii, ținând cont de observațiile formulate.
- l) Editarea *Dicționarului Istoric Enciclopedic Ilustrat*, vol. 2. Evul Mediu.

4. Acțiunile realizate pentru atingerea scopului și obiectivelor

- a) Au fost cercetate și analizate izvoarele și istoriografia din fondurile bibliotecilor și muzeelor din Republica Moldova, România și Germania, din bibliotecile on-line în vederea identificării termenilor istorici specifici epocilor Preistorie și Antică.
- b) S-au selectat termenii istorici specifici epocilor Preistorie și Antică.

- c) Termenii istorici specifici epocilor Preistorie și Antică au fost definiți.
 - d) S-a elaborat volumul 1. *Preistorie și Epoca Antică* al *Dicționarului Istoric Enciclopedic Ilustrat*
 - e) *Dicționarul Istoric Enciclopedic Ilustrat*. Vol. 1. *Preistorie și Epoca Antică* a fost discutat în cadrul secției Istorie Medievală a Institutului de Istorie al USM și înaintat spre editare.
 - f) S-a introdus corectura, ținând cont de observațiile formulate.
 - g) *Dicționarul Enciclopedic Ilustrat*. Vol. 1. *Preistorie și Epoca Antică* a fost discutat și înaintat spre editare de către Consiliul Științific al Institutului de Istorie al USM .
 - h) S-a editat *Dicționarul Istoric Enciclopedic Ilustrat*. Vol. 1. *Preistorie și Epoca Antică*.
 - i) Au fost cercetate și analizate izvoarele și istoriografia din fondurile bibliotecilor și muzeelor din Republica Moldova și Germania, din bibliotecile on-line în vederea identificării termenilor istorici specifici Evului Mediu.
 - j) S-au selectat termenii istorici specifici Evului Mediu.
 - k) Termenii istorici specifici Evului Mediu au fost definiți.
 - l) S-a elaborat volumul 2. Evul Mediu al *Dicționarului Istoric Enciclopedic Ilustrat*
 - m) *Dicționarul Istoric Enciclopedic Ilustrat*. Vol. 2. *Evul Mediu* a fost discutat în cadrul secției Istorie Medievală a Institutului de Istorie al USM și înaintat spre editare.
 - n) S-a introdus corectura, ținând cont de observațiile formulate.
 - o) *Dicționarul Enciclopedic Ilustrat*. Vol. 2. *Evul Mediu* a fost discutat și înaintat spre editare de către Consiliul Științific al Institutului de Istorie al USM .
 - p) S-a editat *Dicționarul Istoric Enciclopedic Ilustrat*. Vol. 2. *Evul Mediu*.
- 5. Rezultatele obținute** (descriere narativă 3-5 pagini) (obligatoriu)

Rezultatele activității desfășurate în 2024-2025 în cadrul proiectului „**24.80012.0807.12SE - Elaborarea instrumentarului de formare a competenței de utilizare a limbajului istoric în cultura comunicării**” au fost:

Valorificarea surselor și istoriografiei naționale și internaționale în vederea identificării termenilor istorici specifici epocilor Preistorie și Antică și includerea în circuitul științific a termenilor istorici specifici epocilor Preistorie și Antică. Cercetarea pentru elaborarea Dicționarului istoric ilustrat. Vol.1. s-a bazat pe o revizuire extinsă a literaturii de specialitate, incluzând lucrări fundamentale din domeniul biografiilor, mitologiei, istoriei antice și civilizațiilor.

Fructificarea surselor și istoriografiei naționale și internaționale în vederea identificării termenilor istorici specifici epociilor medievale și includerea în circuitul științific a termenilor istorici specifici acestei epoci. Studiarea pentru elaborarea Dicționarului istoric ilustrat. Vol.2. s-a bazat pe o revizuire exhaustivă a istoriografiei, incluzând lucrări fundamentale din domeniul biografiilor, filosofiei, artei, dreptului, teologiei, istoriei medievale și civilizațiilor.

Cercetarea a implicat o analiză comparativă a surselor selectate, cu scopul de a identifica informațiile relevante despre a)figuri istorice și mitologice din perioada antică; b) personalități istorice din Epoca Medievală; c) evenimente, procese și fenomene istorice; d) realizări din domeniile socioeconomic, politic și cultural.

S-a realizat o sinteză a datelor pentru a asigura coerența și acuratețea informațiilor prezentate. Au fost elaborate circa 2000 de sinteze referitoare la diferite evenimente istorice, procese istorice

și fenomene, care s-au desfășurat în spațiul românesc, inclusiv teritoriul dintre Nistru și Prut, în spațiul European și în spațiul Orientului Antic în perioadele Preistorie și Istorie Antică (vol.1).

Au fost elaborate circa 2000 de sinteze referitoare la diferite evenimente istorice, procese istorice și fenomene, care s-au desfășurat în spațiul românesc, inclusiv teritoriul dintre Nistru și Prut, în spațiul European și în spațiul Orientului Antic în perioada Evului Mediu. Spațiul românesc a fost încadrat logic și cronologic în aceste evenimente, limita cronologică superioară fiind pentru Țara Moldovei domnia lui Ștefan cel Mare, iar pentru Țara Românească- domnia lui Neagoie Basarab. (vol.2).

În cazul evenimentelor, fenomenelor și proceselor istorice majore au fost prezentate cauzele lor, desfășurarea și consecințele.

Au fost elaborate articole științifice pentru fiecare termen care au pus în valoare realizările culturale și materiale din perioadele Preistorie și Epoca Antică, dar și din perioada Evului Mediu, remarcându-se valoarea acestora pentru patrimoniul istoric, dar și cultural material al țării și umanității.

Fiecare articol cu referire la o realizare cultural-artistică a fost însoțită de o descriere cuprinzătoare, care include anul realizării, autorul, după caz, evoluția în timp, anul distrugerii, după caz, importanța în context local și/sau internațional.

Un accent deosebit a fost pus pe prezentarea personalităților Epocii Antice care au avut impact major atât la nivel local, cât și la cel european sau chiar internațional. Fiecare personalitate a fost analizată după principiul prezentării anilor de viață sau de domnie/activitate, după caz, contextul activității fiecărei personalități în parte, contribuția și importanța personalității în evoluția societății, la nivel local și/sau internațional, după caz.

În volumul cu referire la Evul Mediu s-a subliniat rolul dinastiilor medievale, reprezentanții cărora au fost regi, împărați, cnezi, papi, patriarhi, personalități de cultură de o deosebită importanță.

Identificarea și explicarea a expresiilor și citatelor celebre, ce conțin idei înțelepte, sunt importante pentru a fi aplicate în discursurile publice, dar și în comunicarea de zi cu zi. Utilizarea expresiilor celebre contribuie la constituirea unui stil de comunicare elevat și cult în societate.

Un alt rezultat important al cercetării este reprezentarea mitologiei antice prin elaborarea unor articole scurte referitoare la zeități, eroi legendari și personaje mitologice, cunoașterea cărora este esențială pentru societatea contemporană, contribuind la înțelegerea comportamentelor și culturilor diverse, promovând toleranța religioasă și culturală. De asemenea, această cunoaștere facilitează o mai bună înțelegere a mentalității reprezentanților diferitelor culturi din societățile cu diversitate etnică. Credințele și mitologia antică, iar apoi și cele din perioada Evului Mediu au generat arhetipuri care au fost transmise prin diverse canale culturale, precum limbajul, folclorul, tradiția și literatura.

Articolele incluse au fost elaborate din perspectiva valorilor general-umane și condamnării violenței. A fost elaborat *Dicționarul Istoric Enciclopedic Ilustrat. Volumul 1. Preistorie și Epoca Antică* în volum de 629 p. sau circa 56 coli de autor, astfel a fost redactat un instrument eficient pentru formarea competențelor curriculare la disciplina *Istoria românilor și universală*, dar și de formare a competențelor de comunicare democratică și interculturală la generațiile mature de cetățeni, în care a fost valorificat trecutul istoric și patrimoniul cultural-istoric atât local, național,

cât și universal. A fost creat un tablou exhaustiv asupra proceselor istorice din Preistorie și Epoca Antică.

A fost elaborat *Dicționarul Istoric Enciclopedic Ilustrat. Volumul 2. Evul Meidu. Partea 1. Termeni. Localități istorice. Dinastii* în volum de circa 50 coli de autor.

În circuitul științifico-didactic au fost incluși termeni ce reflectă integrarea evenimentelor istorice, a fenomenelor și proceselor de la spațiul local-național la cel european și internațional. În cele mai dese cazuri, articolele sunt însoțite de două-trei titluri bibliografice recomandate beneficiarului pentru a găsi informații suplimentare sau a face cunoștință cu opinii interpretative de alternativă.

Un alt aspect notabil al cercetării este identificarea imaginilor autogenetice predominante de epocă, astfel că o mare parte din termeni sunt însoțiți de imagini corespunzătoare complementare, care vin să completeze demersul textual prin anumite informații ilustrative, care sunt completate cu legende explicite și sugestive. Aceasta va multiplica impactul articolelor asupra cititorului și va spori interesul pentru cunoaștere.

Rezultatele obținute au fost diseminate în cadrul unei conferințe naționale și a unei mese rotunde. Beneficiari ai proiectului vor fi elevii, studenții, cadrele didactice, reprezentanții mediului academicspecialiști din serviciul diplomatic, funcționari publici, reprezentanți ai domeniului turismului etc., dar și cetățeni interesați de trecutul istoric.

Elucidarea diferitor aspect ale evoluției culturilor și civilizațiilor preistorice și antice, dar și a celor medievale, care au pus fundamentul civilizației actuale, a presupus revalorificarea moștenirii lor politice, economico-sociale și culturale din perspectiva contemporaneității. Particularitățile dezvoltării culturii, vieții politice și celei economice constituie lecții de învățat utile în orientarea în timp și spațiu, iar valorificarea limbajului istoric prin aplicarea termenilor specific constituie un element important al culturii generale a fiecărui cetățean. Cultura politică a cetățeanului contemporan poate fi formată inclusiv prin valorificarea moștenirii Antichității și Medievalității privind participarea la viața publică a cetățitorilor, privind implicarea în evenimente etc. Viața politică contemporană este o reflecție la mii de ani a istoriei vieții politice în Grecia și Roma antică, a rezultaelor evenimentelor, proceselor și fenomenelor medievalității în numeroase privințe. Studiarea acestor civilizații va contribui la formarea unei culturi politice democratice.

6. Diseminarea rezultatelor obținute în proiect în formă de publicații (obligatoriu) și în formă de prezentări la foruri științifice (comunicări, postere – pentru cazurile când nu au fost publicate în materialele conferințelor)

I. Comunicări:

a) A.Dolghi, A. Felea, *Dicționarele de istorie - instrument de formare a competențelor și stimulare a limbajului istoric. Studiu de caz: Dicționarul Istoric Enciclopedic Ilustrat.vol.1. Preistorie și Epocă Antică*, la Conferința științifică națională „Abordări psiho-pedagogice, lingvistico-literare, istorice și didactice în științele educației”, Cahul, 18 decembrie 2024

- b) S. Matveev, *Contribuțiile lui A.A. Nudelman la numismatica antică*, la Masă Rotundă „În memoria lui A.A. Nudelman”, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, 19 decembrie 2024
- c) A. Felea, A. Dolghi, *Dicționarele de istorie - instrument de formare a competențelor și stimulare a limbajului istoric la masa rotundă „Importanța științifico-didactică a utilizării limbajului istoric”*, 27 noiembrie 2025, Chișinău, USM
- d) S. Matveev, *Limbajul istoric în predarea cursurilor de Istoria Greciei antice și Istoria Romei antice* la masa rotundă „Importanța științifico-didactică a utilizării limbajului istoric”, 27 noiembrie 2025, Chișinău, USM

II. Mese rotunde organizate:

- a) Masa rotundă „Importanța științifico-didactică a utilizării limbajului istoric”, 27 noiembrie 2025, Chișinău, USM, care a inclus 7 comunicări și prezentarea celor 2 volume ale Dicționarului.
- b) Masa Rotundă *Marea Unire din 1918: Oameni, Evenimente, Impact* . Chișinău-Vulcănești, 1 Decembrie 2025, prezentare de carte *Dicționar istoric enciclopedic ilustrat. Vol. I : Preistorie și Epoca Antică, alcătuitori: Alina Felea, Adrian Dolghi, Sergiu Matveev. Chișinău: [S. n.], Lexon-Prim, 2025; Dicționar istoric enciclopedic ilustrat. Vol. II : Evul Mediu, alcătuitori: Alina Felea, Adrian Dolghi, Sergiu Matveev. – Chișinău: [S. n.], Blitz-Poligraf. 2026.*

7. Impactul științific, social și/sau economic al rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectului (obligatoriu)

- a) *Dicționarul Istoric Enciclopedic Ilustrat* va fi utilizat în procesul de predare-învățare a istoriei, ceea ce va contribui la formarea competențelor curriculare prin implementarea în procesul didactic ca instrument de învățare.
- b) Elaborarea și publicarea instrumentarului va contribui la formarea competențelor de utilizare a limbajului istoric în cultura comunicării, precum și competența de înțelegere a cauzalității și schimbării în istorie și a aprecierii rolului personalităților în istorie, dar și la formarea valorilor democratice la tânăra generație, precum și a atitudinilor civice de responsabilitate și patriotism pentru propria țară, pentru o atitudine de promovare a patrimoniului național.
- c) De asemenea aceste competențe formate tinerii generații vor contribui la sporirea responsabilității civice a cetățenilor în ansamblul lor, conștiința istorică formată reprezintă o gândire critică capabilă să identifice comportamentele democratice de cele nedemocratice și va contribui ireversibil la formarea convingerilor democratice la cetățenii Republicii Moldova.
- d) Termenii incluși în *Dicționarul Istoric Enciclopedic Ilustrat.vol.1. Preistorie și Epocă Antică și Dicționarul Istoric Enciclopedic Ilustrat.vol.2. Evul Mediu* cu referire la spațiul local și național pot fi folosiți drept reper în stabilirea rutelor turistice, dar și a cercetărilor de istorie locală.

8. Colaborare la nivel național în cadrul implementării proiectului (obligatoriu)

Colaborarea cu Biblioteca Națională a Republicii Moldova, secția cercetare bibliografică a fost utilă din perspectivă identificării surselor pentru studierea termenilor, personalităților, personajelor mitologice mai puțin cunoscute. Astfel, sursele de referință oferite de BNRM au fost deosebit de utile în cercetare. Identificarea unor imagini relevante culturilor preistorice și antice a

fost posibilă grație colaborării cu Muzeul de Istorie a Moldovei și Muzeul de Etnografie și Istorie Naturală.

9. Colaborare la nivel internațional în cadrul implementării proiectului (obligatoriu)

În timpul vizitelor de documentare realizate la Institutul de Arheologie Preistorică a Freie Universität Berlin (Germania) în perioadele 6-17.05.2024, 4-15.11.2024, 11-22.05.2025, 1-12.12.2025 și la Laboratorul de Antropologie Prospectivă a Universității din Louvain-le-Neuf (Belgia) între 23.02-2.03.2025 au fost studiate modele actuale de lucrări cu conținut similar editate în diferite țări europene deținute de bibliotecile acestor prestigioase centre universitare. Universitățile partenere au oferit nu doar acces la bibliotecile proprii, dar și la bazele de date și bibliotecile online a universităților din rețelele din care fac parte. De real folos au fost și discuțiile privind modalitățile de elucidare a unor probleme controversate realizate de prof. M. Meyer, prof. E. Kaizer, dr. M. Hegewisch și dr. V. Iarmulski de la universitatea berlineză, cat și prof. A.-M. Vuilleminot și dr. T. Sârbu de la universitatea belgiană.

Colaborarea cu cercetătorii științifici ai Institutului de Arheologie a Academiei Române, Filiala Iași, în special cu dr. L. Bacumenco-Pîrnău, a fost utilă din perspectivă consultării corectitudinii expunerii termenilor, personalităților, personajelor mitologice din Perioada Antică.

10. Dificultățile în realizarea proiectului de natură financiară, organizatorică, legate de resursele umane etc. (obligatoriu).

În realizarea proiectului dificultățile sunt legate de necorespunderea timpului propus de apelul la proiect (începutul din 1 iunie 2024) și cel real (din 15 iulie 2024), ceea ce a influențat asupra perioadei de realizare a volumului 1 din *Dicționarul Istoric Enciclopedic Ilustrat* și asupra perioadei de editare și publicare a lucrării.

11. Recomandări, propuneri (opțional).

În cazul în care termenii acordați realizării proiectului nu corespund celor propuși de apelul la proiect, termenii să fie extinși exact cu perioada de întârziere.

Să se țină cont de perioada necesară editării unei lucrări, în special de tipul unui Dicționar, care necesită un timp mai îndelungat, astfel se propune de extins perioada necesară apariției lucrării, oferindu-se un timp de grațiere - 1-2 luni.

Conducătorul de proiect

Data: 30.01.2026

LȘ

Rezumatul activității și a rezultatelor obținute în proiect

Cifra proiectului **24.80012.0807.12SE**

Denumirea Proiectului Elaborarea instrumentarului de formare a competenței de utilizare a limbajului istoric în cultura comunicării

În 2024-2025 în cadrul proiectului au fost cercetate și analizate sursele și istoriografia atât din fondurile bibliotecilor și muzeelor din Republica Moldova, cât și din străinătate (România și Germania) în vederea identificării termenilor istorici specifici epocilor Preistorie, Antică și Ev Mediu. Au fost selectați termenii specifici epocilor Preistorie, Epoca Antică și Evul Mediu și a fost întocmită lista termenilor istorici specifici epocilor Preistorie, Antică, Ev Mediu ce au fost incluși în dicționar. Au fost definiți termeni istorici selectați, specifici epocilor menționate. Au fost selectate imagini corespunzătoare termenilor incluși în dicționar. Au fost elaborate, redactate și editate volumele 1. *Preistorie și Epoca Antică* și 2. *Evul Mediu* al *Dicționarului Istoric Enciclopedic Ilustrat*. Rezultatele activității desfășurate în proiect au fost: valorificarea surselor și istoriografiei naționale și internaționale în vederea identificării termenilor istorici specifici epocilor Preistorie și Antică, Evul Mediu și includerea în circuitul științific a termenilor istorici specifici acestor epoci. Au fost realizate circa 4000 de sinteze referitoare la diferite evenimente istorice, procese istorice și fenomene, care s-au desfășurat în spațiul românesc, inclusiv teritoriul dintre Nistru și Prut, în spațiul European și în spațiul Orientului Antic în perioadele Preistorie și Istorie Antică și în spațiul românesc, european și universal în Evul Mediu. Au fost elaborate articole științifice care au pus în valoare realizările culturale și materiale din perioadele Preistorie, Epoca Antică și, remarcându-se valoarea acestora pentru patrimoniul istoric, dar și cultural material al țării și umanității. Un accent deosebit a fost pus pe prezentarea personalităților Epocii Antice care au avut impact major atât la nivel local, cât și la cel european sau chiar internațional: Articolele incluse au fost elaborate din perspectiva valorilor general-umane și condamnării violenței. A fost elaborat *Dicționarul Istoric Enciclopedic Ilustrat. Vol.1. Preistorie și Epoca Antică*, 629 p., circa 56 coli de autor, și *Dicționarul Istoric Enciclopedic Ilustrat. Vol.2. Evul Mediu*, 560 p., circa 50 coli de autor, astfel a fost redactat un instrument eficient pentru formarea competențelor curriculare la disciplina *Istoria românilor și universală*, dar și de formare a competențelor de comunicare democratică și interculturală la generațiile mature de cetățeni, în care a fost valorificat trecutul istoric și patrimoniul cultural-istoric atât local, național, cât și universal. A fost creat un tablou exhaustiv asupra proceselor istorice din Preistorie și Epoca Antică. În circuitul științifico-didactic au fost incluși termeni ce reflectă integrarea evenimentelor istorice, a fenomenelor și proceselor de la spațiul local-național la cel european și internațional. O mare parte din termeni sunt însoțiți de imagini corespunzătoare. Rezultatele obținute au fost diseminate în cadrul unei conferințe naționale și a unei mese rotunde. Beneficiarii ai proiectului vor fi elevii, studenții, cadrele didactice, reprezentanții mediului academic, funcționari publici, reprezentanți ai domeniului turismului etc., dar și cetățeni interesați de trecutul istoric.

In 2024-2025, within the project *Development of the toolkit for training the competence of using historical language in the culture of communication*, sources and historiography were researched and analyzed both from the collections of libraries and museums in the Republic of Moldova and abroad (Romania and Germany) in order to identify historical terms specific to the Prehistory, Ancient and Middle Ages eras. Specific terms specific to the Prehistory, Ancient and Middle Ages eras were selected and was compiled. Selected historical terms, specific to the mentioned eras, were defined. Images corresponding to the terms included in the dictionary were selected. Volumes 1. Prehistory and the Ancient Era and 2. The Middle Ages of the Illustrated Historical Encyclopedic Dictionary were developed and edited.

The results of the project's activities were: the use of national and international sources and historiography in order to identify historical terms specific to the Prehistory and Ancient Eras, the Middle Ages and the inclusion in the scientific circuit of historical terms specific to these eras. About 4000 syntheses were produced regarding various historical events, historical processes and phenomena that took place in the Romanian space, including the territory between the Dniester and Prut rivers, in the European space and in the Ancient East space in the Prehistory and Ancient History periods and in the Romanian, European and universal space in the Middle Ages. Scientific articles were prepared that highlighted the cultural and material achievements from the Prehistory, Ancient Era and, noting their value for the historical, but also material cultural heritage of the country and humanity. A special emphasis was placed on the presentation of the personalities of the Ancient Era who had a major impact both locally and at the European or even international level: The included articles were developed from the perspective of general-human values and the condemnation of violence. *The Illustrated Historical Encyclopedic Dictionary* was developed: Vol.1. Prehistory and the Ancient Era in a volume of 629 p. or about 56 sheets by the author and the *Illustrated Historical Encyclopedic Dictionary*. Vol.2. *Middle Ages* in a volume of 560 p. or about 50 sheets by the author, thus an efficient tool was drafted for the training of curricular competencies in the discipline of Romanian and universal History, but also for the training of democratic and intercultural communication competencies in mature generations of citizens, in which the historical past and the cultural-historical heritage, both local, national and universal, were valorized. An exhaustive picture of historical processes in Prehistory, Antiquity and the Middle Ages was created. The scientific-didactic circuit included terms that reflect the integration of historical events, phenomena and processes from the local-national to the European and international space. A large part of the terms are accompanied by corresponding images. The results obtained were disseminated within a national conference and a round table. The beneficiaries of the project will be pupils, students, teachers, representatives of the academic environment, civil servants, representatives of the tourism sector, etc., but also citizens interested in the historical past.

Conducătorul de proiect Felea Alina

Data: 2024/11/16

LȘ

**Lista lucrărilor științifice, științifico-metodice și didactice
publicate în cadrul proiectului**

**„Elaborarea instrumentarului de formare a competenței de utilizare a limbajului istoric
în cultura comunicării”**. Cifra proiectului **24.80012.0807.12SE**

8. Alte lucrări științifice (recomandate spre editare de o instituție acreditată în domeniu)

8.2. enciclopedii, dicționare

- 1. Dicționar istoric enciclopedic ilustrat** / Universitatea de Stat din Moldova, Institutul de Istorie ; alcătuitori: A. Felea, A. Dolghi, S. Matveev. – Chișinău : [S. n.], 2025 (Lexon-Prim). – ISBN 978-9975-173-34-6.
Vol. I : Preistorie și Epoca Antică, 2025 (Lexon-Prim) 627 (1) p. : il. color. – Bibliogr.: p. 625-627 (77 tit.). – [120] ex. – ISBN 978-9975-173-35-3.
- 2. Dicționar istoric enciclopedic ilustrat** / Universitatea de Stat din Moldova, Institutul de Istorie ; alcătuitori: A. Felea, A. Dolghi, S. Matveev. – Chișinău : [S. n.], 2026 (Blitz Poligraf). – ISBN 978-9975-173-34-6.
Vol. 2 : Evul Mediu. Partea 1 : Termeni. Localități istorice. Dinastii. – 2026. – 560 p. : il. alb-negru. – Bibliogr.: p. 537-559 (631 tit.). – Ind. alf.: p. 517-536. – [100] ex. – ISBN 978-5-86654-660-2.

**Executarea devizului de cheltuieli,
conform anexei nr. 2.3 din contractul de finanțare pentru anul 2025**

Cifrul proiectului: 24.80012.0807.12SE

Cheltuieli, mii lei				
Denumirea	Cod		Anul de gestiune	
	Eco (k6)	Aprobat	Modificat +/-	Precizat
Servicii editare	222910	25,43		25,43
Servicii de cercetări științifice	222930	84,5		84,5
Servicii neatribuite altor aliniate	222999	40,07		40,07
Total		150,0		150,0

Conducătorul organizației **ȘAROV Igor** / (numele, prenumele, semnătura)

Contabil șef **COJOCARU Liliana** (numele, prenumele, semnătura)

Conducătorul de proiect **FELEA Alina** / (numele, prenumele, semnătura)

Data: 30.01.2026

LS

Componența echipei conform contractului de finanțare 2025

Cifrul proiectului 24.80012.0807.12SE

Echipa proiectului conform contractului de finanțare (la semnarea contractului) pentru 2025						
Nr	Nume, prenume (conform contractului de finanțare)	Anul nașterii	Titlul științific	Norma de muncă sau nr. de ore conform contractului	Data angajării	Data eliberării
1.	Felea Alina	1975	Dr.hab	0,25	2 ianuarie	31 decembrie
2.	Matveev Sergiu	1975	Dr.	0,25	2 ianuarie	31 decembrie
3.	Dolghi Adrian	1980	Dr.	0,25	2 ianuarie	31 decembrie

Conducătorul organizației

ȘAROV Igor / (numele, prenumele, semnătura)

Contabil șef

COJOCARU Liliana (numele, prenumele, semnătura)

Conducătorul de proiect

FELEA Alina / (numele, prenumele, semnătura)

Data:

20 26

INFORMAȚIE SUPLIMENTARĂ

1. **Nu vor fi examinate** rapoartele incomplete, fără toate semnăturile și parafa instituției și care nu corespund cerințelor de tehnoredactare (pct. 6).
2. Rapoartele anuale privind implementarea proiectelor ce implică activități de cercetare **pe animale** vor fi însoțite de avizul Comitetului de etică național/instituțional în corespundere cu HG nr.318/2019 *privind aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Comitetului național de etică pentru protecția animalelor folosite în scopuri experimentale sau în alte scopuri științifice* (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115171&lang=ro).
3. Rapoartele anuale privind implementarea proiectelor ce implică activități de cercetare **cu implicarea subiecților umani** vor fi însoțite de avizul Comitetului instituțional de etică a cercetării, în corespundere cu prevederile *Convenției europene pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei*, adoptată la Oviedo la 04.04.1997, semnată de către RM la 06.05.1997, **ratificată prin Legea nr. 1256-XV din 19.07.2002, în vigoare pentru RM din 01.03.2003**) și a protocoalelor adiționale.
4. **Nu pot fi prezentate informații identice în Rapoartele anuale ale mai multor proiecte.**
5. Se acceptă publicațiile în care expres sunt stipulate datele de identificare ale proiectului (denumire și/sau cifrul).
6. **Cerințe de tehnoredactare a Raportului:**
 - a) Se va exclude textul în culoare roșie din raport, întrucât reprezintă precizări referitor la informația solicitată (de ex. *denumirea și cifrul, perioada de implementare a proiectului, anul/anii*); *nume, prenume; etc.*).
 - b) Câmpurile cu mențiunea „*opțional*” se completează dacă sunt rezultate ce se încadrează în activitățile respective. În absența rezultatelor, câmpurile rămân **necompletate (nu se exclud rubricile respective)**.
 - c) Raportul se completează cu caractere TNR – 12 pt, în tabelele referitor la buget și personal – 11 pt; interval 1,15 linii; margini: stânga – 3 cm, dreapta – 1,5 cm, sus/jos – 2 cm.
 - d) **Copertarea se va face după modelul european – spirală.**

Ministerul Educației și Cercetării
al Republicii Moldova
Universitatea de Stat din Moldova
INSTITUTUL DE ISTORIE
str. Academiei, 3/2
MD-2028, Chișinău, Republica
Moldova
tel: (373 22) 73-84-00
e-mail: institut.istorie@gmail.com

Ministry of Education and Research
of the Republic of Moldova
Moldova State University
INSTITUTE OF HISTORY
Academiei str., 3/2
MD-2028, Chisinau, Republic of
Moldova
tel: (373 22) 73-84-00
e-mail: institut.istorie@gmail.com

Nr. 78/3 din 03 decembrie 2025

EXTRAS
din Procesul verbal nr. 6
al ședinței Consiliului Științific al Institutului de Istorie,
din 28 noiembrie 2025
Decizie nr. 16

Au fost prezenți 13 membri din 15

Obiect de referință:

Aprobarea rapoartelor științifice ale proiectelor, etapa anului 2025 și raportul final.

S-a decis:

Ca urmare a prezentării publice și a evaluării raportului, se aprobă rezultatele științifice obținute în proiectul concursului ANCD „Stimularea excelenței în cercetare” cu titlul „*Elaborarea instrumentarului de formare a competenței de utilizare a limbajului istoric în cultura comunicării*”. Codul proiectului 24.80012.0807.12 SE. Conducător de proiect dr. hab. **Alina FELEA**.

Pentru această decizie,

au votat „PRO” 13 membri din 13 membri prezenți la ședință.

Secretarul științific
al Consiliului științific al Institutului de Istorie al USM,
dr. Silvia CORLĂTEANU

